

Per greve og Lise Rosenkinn

Det var en gang en greve som måtte dra i hærferd sammen med sin herre og konge.

Mens han var borte, herjet sjørøvere borgen hans, drepte tjenerne og tok med seg alt de de kom over av gull og sølv og flyttbart gods. De tok også grevinnen og den vesle sønnen hennes, som var kommet til verden etter at faren var dratt i krigen. Henne la de i lenker sammen med andre fanger de hadde ombord; men gutten tullet de inn i en seilduksfille, og da de var langt fra land, hev de bylten på havet.

Men Vårherre laget det så vel at strømmen fikk tak i bylten før duken var blitt gjennombløt, og sopte den med seg innunder land.

Da strømmen vendte ved fallende sjø, ble bylten liggende igjen øverst i flomvalet, og der fant en kone den. Hun kom ned til fjæren for å skylle klær. Hun skar over båndene den var surret med, og ble ikke lite forundret da hun inne i seilduksfillen fant en vakker liten gutt, kledd i fine klær og med grevekroner i skjorteknappen.

Hun lot vasken stå uskyllet og sprang til gårds og syntet frem funnet for mannen sin, og bad så vakkert om lov til å beholde barnet da de ikke åtte noen selv.

Han sa henne ikke imot, for han ville like gjerne ha en sønn, han, som hun.

De kalte gutten Per etter far til mannen, og knappen med grevekronen gjemte de i et lønnrom i storkisten på stabbursloftet.

Året etter fikk de en datter selv, og da hun var rød og hvit som melk og blod, kalte de henne Lise Rosenkinn. Men vakrere enn Per var hun ikke.

Barnene vokste opp og visste ikke annet enn at de var bror og søster. De gråt sammen og lo sammen, og det den ene fikk skulle en andre ha maken til.

Så var det en dag de sprang og lekte på fjæren, at Per fant en glasskule mellom tangstenene. Den var stor som en eplekart og klarere enn det klareste kildevann, og barnene trillet den mellom seg, og lo og frydet seg når glasskulen fanget solstrålene og laget fagre farvebunter av dem.

Da de ble trett av leken, ville Lise Rosenkinn endelig gjemme kulen mellom sine leker, og Per sa henne ikke imot. Men dagen etter da han gikk og gjette sauene og skulle ta foldekniven og skjære seg en seljefløyte, lå kulen i bukselommen hans.

«Det er Lise Rosenkinn som har lagt den der for at jeg skal se meg glad på den mens jeg går her alene med sauene, og snillere søster har ingen», tenkte Per.

Men mens han satt og tuklet med kulen, fikk han se at noe levde inne i den. En flokk riddere kom ridende ut av en borgport. Han som red i spissen hadde vaiende fjærbusk på hjelmen, og det glimet og glinset i rustningen han hadde på, som den var gjort av det reneste sølv.

I et åpent vindu høyt oppe i tårnet stod en fin, vakker dame og vinket med et hvitt slør, og rytteren med fjærbusken vinket igjen.

Men plutselig var de borte, og kulen var blank og tom. Per ville legge den fra seg og skjære ferdig seljefløyten da et nytt syn steg frem. Det var et skip for fulle seil med en sort vimpel på den ene masten, og i vimpelen var et dødninghode og to korslagte ben.

Skipet kastet anker utenfor borgen, og menn med dragne sabler rodde i land og trengte inn i borgporten. Vakten hugg de ned, og hver den som satte seg til motverge drepte de. Så plyndret de borgen og førte ombord i skipet alt som hadde verd.

Den fine, nydelige fruen, som hadde vinket til rytteren med hjelmbusken, tok de også.

Men nå holdt hun et spedbarn klemt tett inn til brystet sitt.

Da mennene kom ombord på skipet, rev de barnet fra henne, la henne i lenker og stengte henne inne. Men barnet lå igjen på dekket og gråt.

Per ble redd og hev kulen. Det var jo fæle røvere og mordene den var full av, og han var alene i skogen, langt fra folk.

Om kvelden fortalte han Lise Rosenkinn og foreldrene det han hadde sett inne i kulen, og hvor redd han var blitt for at røverne skulle komme ut og ta ham.

Men de lo og trøstet ham med at han hadde sovet og drømt hele tildragelsen. Og så lenge snakket de for ham at han selv trodde det samme.

Men tidlig neste morgen stod mannen opp og gikk til skogen dit gutten hadde sittet da han hev kulen. Han fant den mellom blåbærriset og tok og gjemte den i lønnrommet i kisten på stabbursloftet sammen med skjorteknappen.

Da Per var konfirmert, tok mannen og konen ham for seg i enerom og sa, som sant var, at de ikke var de rette foreldrene hans. De hadde funnet ham inntullet i en seilduksfille nede ved fjæren og tatt ham hjem til seg som sitt eget barn, for han var så liten og uskyldig.

Og aldri hadde de hatt årsak til å angre på det de gjorde den dagen, for Per hadde støtt vært en snill og lydig sønn, sa de.

«Men hvor er jeg kommet fra, og hvem tilhører jeg når ikke dere vil kjennes ved meg som rett sønn?» spurte Per, han stod og kjempet med gråten.

«Vi er bare jevne, alminnelige mennesker», sa pleiefaren, «men du er brutt av høyt berg. Du er sønn av en greve, og her ser du knappen med herkomstmerket ditt satt med diamanter. Du hadde den i skjortelinningen din da vi fant deg.»

Per grep knappen og stirret på den, og dess mere han stirret, dess tydeligere mintes han at det vesle barnet inne i glasskulen hadde akkurat maken til knapp i skjortelinningen sin, da det lå og gråt på dekket ombord i sjørøverskuta.

«Jeg så maken til knapp i glasskulen», sa Per.

«Ja, her har du glasskulen», sa pleiefaren. «Jeg fant den mellom blåbærriset og har tatt vare på den for deg. Og min tro er at rytteren i sølvrustningen med vaiende fjærbusk på hjelmen og den fine fruen oppe i tårnvinduet, som du så inne i glasskulen, det var foreldrene dine.

Og det vesle, uskyldige barnet som lå og gråt, det var deg selv, Per. Trolig har røverne ikke hatt hjerte til å slå deg ihjel, så de hev deg på havet.

Men mor din, stakkar, hun er i fangenskap hos røverne, og henne får du se til å få frelst ut av deres vold, og til det kan kanskje kulen hjelpe deg.»

Per tok glasskulen. Den var blank og klar som sist han hadde den i hånden, men nå var det ingen levende bilder inne i den.

Fra den dag ville gutten de skulle kalle ham Per greve, og Lise Rosenkinn gjorde det med glede, for gildere gutt fantes ikke i hele verden, syntes hun.

Så var det en dag ut på høstkanten at Per greve og Lise Rosenkinn var ute på saueleting.

De hadde gått fra tidlig om morgenen, og da de nådde opp på heien var de trette og varme. Men der oppe var det svalt og lett å puste, og de glemte all trettheten og la på

sprang, Per greve foran og Lise Rosenkinn etter.

De fulgte den smale stien saueflokkene hadde tråkket fra uminnelige tide, og stien var tørr som knusk og nokså glatt.

Men mens de sprang, snublet Per greve mot noe hårdt som lå tvers over stien. Og da de skulle se etter, var det et spraglet trau av sten.

Mens de stod der og glodde og undret seg over det merkelige trauet, kom en gråkledd gutt fykende frem fra en berghelle.

«Jeg har mistet båten min! Jeg har mistet båten min!» hylte han og hikstet og gråt.

«Er det dette du kaller båten din?» spurte Per greve og rakte frem stentrauet.

«Ja», svarte gutten, og rev trauet fra Per greve og satte seg opp i det. Og straks lettet det fra bakken og stod og svaiet i løse luften.

«Jeg må forte meg hjem til mor min, hun sitter og venter på meg med middagsmaten sju ganger sju blåner herifra», sa gutten. «Men trenger du noen gang skyss som forslår, Per greve, så rop på meg, og jeg skal komme, det kan du stole på.»

I det samme fór trauet med gutten oppi som en pil gjennom luften, og Per greve og Lise Rosenkinn stod igjen på heien og stirret etter det til det ble borte inne i himmelblået.

Sauene fant de straks bortenfor berghellen og nådde hjem lenge før det ble mørkt.

Men om kvelden da de satt samlet om peisvarmen og puslet hver med sitt, tok Per greve frem glasskulen og så på den i skjæret fra ilden.

Mens han satt der og stirret, tok det til å flimre og skjelve inne i kulen. En grå skodde veltet frem, og da den trakk vekk, lå det en solkledd øy midt ute i havet. Innimellom trærne skimtet han et hus, og bak det var en bratt fjellvegg.

Et mørkkledd kvinnfolk kom ut av huset og gikk ned til stranden og stod der og så utover havet med hånd over bryn. Hun lignet fruene han hadde sett i vinduet på greveborgen og ute på sjørøverskipet; men hun var ikke så ung og vakker som henne.

Han bad de andre komme og se. Og de så akkurat det samme som han.

«Det er mor din, det der», sa pleiefaren. «Og visste vi nå hvilken kant av jorden den øya ligger, fikk du dra i vei og se å få treffe henne.»

Så fortalte Per greve og Lise Rosenkinn om det spraglete stentrauet som kunne gå av seg selv gjennom løse luften, og om gutten som hadde lovt å skyss Per, og gleden ble stor.

Tidlig en morgen mens dagranden ennå lå som et gullblankt bånd bak fjellgarden i øst, stod Per greve reisekledd og ropte på skyssen.

Tre ganger ropte han, men da kom gutten i trauet susende så luften pistret og pep om ham.

«Fort deg opp i båten min!» skrek han og stanset farten.

Per greve bad farvel med pleieforeldrene og med Lise Rosenkinn, og takket for alt de hadde gjort mot ham. Han skulle sikkert se innom dem, bare han hadde fått fridd mor sin fra røverne og brakt henne tilbake til greveborgen. Så steg han opp i trauet og satte seg.

«Før meg til huset jeg så inne i glasskulen», sa han, og av bar det med dem utover ville havet og enda lenger.

Det var mørk kveld da de nådde huset i skogen. Per greve steg av og takket for skyssen.

«Jeg kan gjøre båten min så stor og så liten jeg vil, og du får ikke glemme å rope på meg om du får bruk for meg», sa den gråkleddede gutten og suste vekk.

Huset lot til å være stengt for natten, og Per greve ville ikke uro henne som bodde der. Så krøp han i skjul bak noe reisved som stod skort opp mot bergveggen. Der sovnet han og våknet ikke før solen lyste inn på ham gjennom sprekkene i vedstabelen. Folk var ikke å se, men det røk fra skorstenspipen, og han var tørst og sulten. Han tok og kostet vedrusket av trøyen og buksen, rettet på halsbindet og ruslet inn på kjøkkenet.

Ved peisen satt en blek kone og spant ullgarn.

«Goddag!» sa Per greve og strøk av seg luen.

Konen stanset rokken, og spratt opp av stolen og stod og kavet mot ham med begge hender.

«Å, trøste og bære deg, hva har du, en ungdom, her å gjøre? Vet du ikke at øya er full av røvere, og får de fatt på deg er du dødens», ropte hun.

«Jeg leter etter mor min, og her ser du herkomstmerket mitt», sa Per greve og rakte frem knappen med grevekronen i.

«Hvor har du fått tak i den knappen?» spurte hun.

«Folkene som har fostret meg, sa den stod i skjortelinningen min da de fant meg inntullet i en seilduksfille i flomålet», sa Per.

«Da er du sønnen min, og far din er en greve», sa hun og tok ham inn i armene sine og strøk og klappet ham over hår og kinn.

Mens han satt og fikk seg mat, fortalte hun ham om røverne som hadde plyndret borgen mens far hans var med kongen i krigen. De tok og førte henne med seg til denne avsides øya langt ute i verdenshavet og tvang henne til å styre huset for dem.

Men ikke åtte hun ord mektig nok til å skildre den kval hun led da de tok barnet fra henne, og inntil denne stund hadde hun ikke visst annet enn at sønnen var død og borte.

«Men hvor er røverne nå?» spurte Per.

Jo, nå var de ute på nytt røvertokt, fortalte hun. De hadde satt henne til å passe huset og på alle de dyrebare skattene som lå dynget opp inne i fjellet.

«Er det lenge siden de dro i vei?» spurte han.

Det var over en måned, og de kunne vel være tilbake om en uke eller to, regnet etter tiden de brukte til røvertoktene, sa hun. «Og Gud hjelpe oss begge når de kommer.»

Per greve tok opp glasskulen han bar i bukselommen, og fortalte om alle synene han hadde sett inne i den, og at det var kulen han hadde å takke for at han nå var her.

«Kom og sett deg på fanget mitt, mor», sa han, «så skal vi sammen se om vi kan få øye på sjørøverskipet.»

Da de hadde stirret en kort stund, så de to skip i kamp ute på åpne havet. På det ene skipet vaiet sjørøverflagget, på det andre et banner grevinnen kjente godt.

«Det er din far, grevens merke», sa hun, og sammen stirret de på kampen, som endte med at sjørøverskipet ble skutt i senk og røverne drept.

«Er min far, greven, ombord på det seirende skipet?» spurte Per.

«Ja», svarte mor hans. «Det er den høye herren i sølvrustningen som står og taler med den bakbundne røveren. Se nå gir han en befaling, og roret blir lagt om. De seiler hit for å hente meg.»

Fra dag til dag fulgte mor og sønn, ved å se inn i glasskulen, skipets ferd over havet. Og da det langt om lenge ankret opp på havnen utenfor huset på øya, stod de på stranden for å ta mot greven.

At gleden ble stor, trenger ikke jeg å fortelle. Han hadde lett etter sine kjære i seksten

år, og nå hadde han dem begge i trygg forvaring hos seg selv, og ingen skulle få ta dem fra ham så lenge han levde og kunne forsvare dem. Han lastet skipet med skatter fra hulen inne i fjellet og seilte hjem til greveborgen.

Siden hentet Per Lise Rosenkinn og foreldrene hennes, og de bodde sammen i fred og glede, og er de ikke døde, så lever de ennå.

Ordforklaringer

- hærferd: krigstog, å dra ut i krig
- flomval: strand eller bukt som ligger under vann ved flo og over vann ved fjære
- lønnrom: hemmelig rom
- tildragelse: begivenhet, hendelse
- trau: avlangt, uthult fat, vanligvis av tre
- forslå: strekke til, monne
- flomål: vannlinjen for middels høyvann

Lastet fra:

EventyrForAlle.no

Norsk folkeeventyr fra Nord-Norge, samlet av Regine Normann (1867-1939).
(Offentlig eiendom - public domain)

Kilde: [Eventyr, 1925 \(nb.no\)](#)

Teksten er noe redigert av Karl-Robert Rønning.

Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-DelPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.